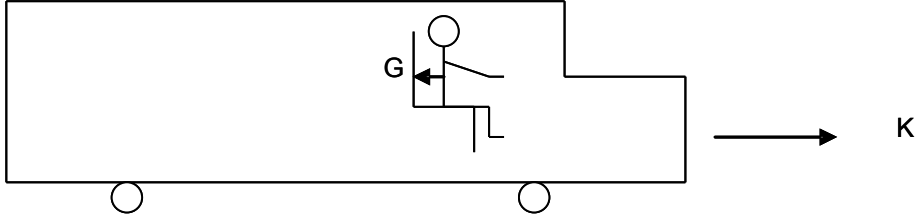

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDEKİ DÜNYADA, ARABA METAFORUNDAN YOLA ÇIKARAK TOPLUMSAL GELİŞME-İLERLEME SÜRECİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIYORUZ!..

Münir Aktolga
Haziran 2018

Arabaya bindiniz ve kontak anahtarını çevirerek arabayı çalıştırdınız, sonra vitese takıp gaz veriyorsunuz, araba öne doğru ivmelenerek harekete geçiyor!.. Bu ara başka ne olur?..

Evet, kontak anahtarını çevirerek arabayı çalıştırdınız ve vitese takıp gaz veriyorsunuz; araba bir K kuvvetiyle öne doğru itilip ivmelenerek harekete geçecektir!.. Peki, bu ara başka ne olur?..

Cevabı herkes biliyor aslında!.. Araba öne doğru ivmelenince, şekilde G ile gösterilen başka bir “kuvvetin” sizi geriye doğru ittiğini hissedersiniz ve bu “kuvvetin” etkisiyle geriye-koltuğa doğru kaykılırsınız! Sonra tabii, araba öne doğru ivmelenir ve belirli bir hıza ulaştınca bir de bakarsınız ki sizi geriye doğru iten o G kuvveti de kaybolmuş!.. Aynı durum her vites değiştirmede, arabanın öne doğru her ivmelenmesinde tekrarlanacaktır; ta ki araba istenilen sabit bir hıza ulaşana kadar. O hıza ulaştınca ortada artık ne sizi geriye doğru iten bir G kuvveti kalır, ne de öne doğru ivmelendirici bir K kuvveti!.. Bu durumda yer küreyle olan sürtünmeden ve hava direncinden dolayı araba enerji kaybedeceği için, bunu önlemek, kaybedilen enerjiyi takviye etmek amacıyla sizin bir miktar gaz vermeniz yeterli olacaktır o kadar...

Bir nokta daha var, hemen onun da altını çizerek yolumuza öyle devam edelim... Birden önünüze bir engel çıkıyor ve siz aniden fren yapmak zorunda kalıyorsunuz!.. Özünde gene aynı şey!.. Araba yavaşlarken siz de kendinizi birden tekrar ortaya çıkan o G “kuvvetiyle” (bu kez de ilk hareket yönünde) öne doğru itiliyor hissedersiniz!..

Sanıyorum, gaz verdiğiniz zaman arabayı ileriye doğru ivmelendirerek çeken o K kuvvetinin ne olduğunu, bunun nasıl ortaya çıktığını açıklamaya gerek yok... Peki o, ivmelenme ve fren yaparak durma anında geriye ve ileriye doğru ortaya çıkan G “kuvveti” ne oluyor, bu nedir?.. Fizikte buna “ATALET KUVVETİ” deniyor!.. Ama aslında bu durumda öyle ortada K kuvvetinde olduğu gibi “kuvvet” diyebileceğimiz bir kuvvet falan söz konusu değildir! Bu yüzden de zaten buna “kuvvet olmayan kuvvet” anlamında “atalet kuvveti” deniyor!.. (Newton’un üçüncü Hareket Kanunu’nu biliyorsunuz¹; “her kuvvet kendisine

¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Newton%27un_hareket_yasalar%C4%B1

zıt bir başka kuvvetle dengelenir”... Ya da, her cisim bir K kuvvetiyle belirli bir yöne doğru itildiği zaman o da buna karşı zıt yönde, aynı büyüklükte bir kuvvetle direnerek karşı koyar, cevap verir... Yani, $K = G...$)

Şimdi, yukardaki şekilde, küreselleşme sürecinde yaşadığımız gerçeğini unutmadan arabanın yerine gelişmiş bir kapitalist ülkeyi (örneğin Amerika’yı), arabayı kullanan insanın yerine de buradaki geleneksel ulus devlet insiyatifini, bunun kitleler içindeki köklerini vb. koyarak küreselleşme süreciyle birlikte arabanın küresel düzeyde öne doğru ivmelenmesine paralel olarak bu ülkede ne olup bittiğini anlamaya çalışalım!..

Eskiden, yani 21. Yüzyıl öncesinde -küreselleşme süreci öncesinde- durum açıktı! Bu durumda, ulus devletın kanatları altında gelişip büyüyen sermaye ile ulus devlet arasında hiçbir çelişki yoktu. Tam tersine, sermaye ancak kendi ulus devletinin koruyucu kanatları altında dünya pazarlarına açılarak ulus devletın silahlı gücüyle yarattığı nüfuz bölgelerini pazar olarak kullanabiliyordu. Bu dönemde yaşanan bütün o savaşların, dünya savaşlarının falan nedeni de zaten kapitalist ülkelerin kendi aralarında dünya pazarlarını paylaşmaları kavgasından başka bir şey değildi!..

Ancak, ne zaman ki Soğuk Savaş sona erdi ve “küreselleşme süreci” adını verdiğimiz yeni bir süreç ortaya çıktı işler değişti! Bu durumda artık, ulus devletın sınırları ve koruyucu kanatları küresel bir oyuncu haline gelen sermaye için bir engel haline dönüşmeye başlıyordu. Tıpkı o ipek böceği kurtçuğu gibi kendi ördüğü kozasının içinde kanatlanıp kelebek haline gelen sermaye, artık “küresel sermaye” haline dönüşerek, ulus devlet kabuklarını sırtından atmaya, dünyanın dört bir yanına uçup giderek, neresi kendisi için kârlı ise oraya konup, orada üretim faaliyetini sürdürmeye başlıyordu... İşte, 21. Yüzyılın -ona damgasını vuran “küreselleşme sürecinin”- en önemli gerçeği budur... Bu temel olguyu kavramadan içinde yaşadığımız süreçte başka hiçbir şeyi kavramak mümkün değildir!..

Gelişmiş ülke ulus devletleri başlangıçta bütün bunları -ilerde kendilerini nelerin beklediğini- hiç anlayamadılar. Onlar sandılar ki, “oh ne güzel, sermaye ihracının önündeki bütün engeller kalktı” artık! Ve, 20. Yüzyıl kalıntısı “emperyalizm” anlayışlarıyla bu süreci desteklediler!..

Ancak bir süre sonra farkına vardılar ki, işler hiç de öyle düşündükleri gibi gitmiyordu!.. Birden, “küreselleşme süreci” denilen sürecin kendi aleyhlerine çalışmaya başladığını hissettiler!.. Çünkü, “gelişmekte olan ülkelerde” üretim maliyetlerinin daha az olduğunu gören sermaye, buralarda yapılan yatırımın pazarın genişlemesine neden olarak daha karlı hale geldiğini de farkedince, artık eski anavatanlarında hiç yatırım yapmamaya başlamıştı!.. Çin’di, Hindistan’dı, Brezilya’ydı, Türkiye’ydi falan derken üretici güçler buralarda geliştikçe gelişmiş ülke ulus devletlerinin hayal kırıklığı daha da artmaya başlıyor, artık eski güzel günlerin geride kalmaya başladığını gördükçe daha da hırçınlaşıyorlardı!..

Ama hırçınlaşan ve adına “küreselleşme” denilen bu sürece karşı oluşan potansiyel sadece gelişmiş ülke ulus devlet yöneticileriyle mi sınırlıydı? Yatırımların neredeyse durma noktasına gelmesi ve işsizliğin artması buralarda

yaşayan insanları da etkiliyor, onları da yeni arayışlar içine sokuyordu... İşte, “yeniden büyük Amerika” sloganının büyüüne kapılarak kitleleri Trump’un arkasında toplayan sürecin özü budur... (İngiltere’nin “Brexit” refleksinin ve diğer gelişmiş Avrupa ülkelerinde yükselen “yeni sağ” hareketlerin altında yatan neden budur...)

Bütün bunları daha iyi kavrayabilmek için şimdi tekrar başa, yukardaki şekle -araba metaforuna- dönüyoruz... Adamlar -gelişmiş ülke ulus devlet yöneticileri- “oh ne güzel, Sosyalist Sistem diye bir şey kalmadı, dünya tekleştii, bu kapitalizmin zaferidir” diyerek sevinip dururken, bir süre sonra bir de baktılar ki, kazın ayağı hiç de öyle değildi, bu süreç kendi aleyhlerine çalışıyordu! Sermaye tarafından terkedilmiş olmanın verdiği hayal kırıklığıyla “suyun akışını tersine çevirmek” için birden frene basmaya başladılar!.. Olay budur. Bugün, Amerika’daki Trump olayının da “Brexit”in de, Almanya’daki AfD’nin de, Hollanda’dan Avusturya’ya kadar bütün Avrupa ülkelerinde yükselmeye başlayan gerici hayaletin altında yatan neden budur...

Peki, sizce suyun akışını geriye döndürmek mümkün müdür? “Küreselleşme süreci” denilen olay, öyle bazılarının isteyip istememesine bağlı olan subjektif bir süreç midir?... Bu konuyu başka çalışmalarda daha önce çok ele aldık. Bu nedenle bu yazı çerçevesinde olayın bu boyutuna tekrar girmek istemiyorum... Burada, büyük tablonun tamamlanması açısından, kısaca da olsa, altını çizmek istediğim bir konu daha var!..

Tamam, “küreselleşme süreciyle” birlikte gelişmiş ülkelerde olup bitenler bunlar... Peki ya bu arada, madalyonun “gelişmekte olan ülkeler” adı verilen öteki yüzünde neler oluyordu?... Bu konuyu da gene daha önce birçok kez ele aldık. Ancak, gene araba metaforundan yola çıkarak (diğer gelişmekte olan ülkeleri bir yana bırakıp) bir süredir Türkiye’de yaşanan süreci ele alarak bunu şöyle ifade etmeye çalışalım:

Ne zamanki gelişmiş ülke ulus devletleri sürecin kendi aleyhlerine dönmeye başladığını farkederek kaçıp giden sermayeyi tekrar eski anavatanlarına döndürmek için atalet kuvvetiyle frene basmaya başladılar, o andan itibaren, tıpkı araba fren yapınca öne doğru kaykılan o insan gibi bizdeki yöneticiler de bilinç dışı bir şekilde atalet refleksiyle (aynen Newton’un etki-tepki yasasında olduğu gibi) onlarla aynı kulvara inip onlara orada karşı koymaya çalıştılar. İşte olay budur. Dikkat ederseniz başlangıçta buralarda -Türkiye’de- K kuvveti sistemi ileriye doğru iten-çeken bir kuvvet iken, daha sonra gelişmiş ülkelerin frene basmasıyla birlikte ileri doğru olan o K kuvvetinin yerini yavaş yavaş “Batı karşıtı” negatif bir -K kuvvetinin almaya başladığını görürüz...

Buradaki K, gelişmiş ülkelerin frene bastıkları zaman ortaya çıkan öne doğru itilme kuvvetidir. -K ise, buna karşı oluşur ve gelişmekte olan ülke yöneticilerinin provokasyona gelerek bunu zıt bir kuvvetle dengelemeye çalışmalarına bağlı olur; sistemi geriye doğru itiren negatif bir kuvvet niteliğini alır. Şu an Türkiye’de olan durum budur...

Peki neden? Bu durumda neden yanlış oluyor bu refleks?.. Yanlıştır çünkü arabayı daha önce ileri doğru iten şey sadece gelişmiş ülkelerin desteği olmayıp, bu işin arkasında yatan küresel sermaye insiyatifi idi. Bu nedenle, gelişmiş ülke ulus devletleri frene basınca yapılacak iş onlarla küresel sermaye arasındaki çelişkiyi göz önüne alarak provokasyona gelmemek, tam tersine küresel sermaye ile ilişkileri daha da geliştirerek gelişmiş ülke gericiliğine onlarla aynı kulvara inmeden kendi yolunda ilerleyerek karşı koyabilmektir.

İşte, başlangıçta esen küresel rüzgarları da arkasına alarak ilerleyen Türkiye'nin daha sonra gelişmiş ülke ulus devletleri frene basınca onlarla aynı kulvara inerek onlara orada cevap vermeye kalkmasının ardında yatan yanlış budur... Bu kadar basit her şey!.. "Yerli-milli" olacağım derken işin küresel boyutunu gözden kaçırdığın an, seni böyle kendi alanlarına -20. Yüzyıl kulvarlarına- çekiverirler işte!.. İleri giderken geriye doğru kulaç atmanın diyalektiği bundan ibarettir!..